

Biztonságos karbantartás – biztonságos munkavégzés

Meghatározás

A berendezések, az üzem, az épületek, illetve a közlekedési eszközök karbantartása az említetteknek az előírt működési feladatok teljesítéséhez szükséges állapotban tartásához vagy helyrehozatalához nélkülözhetetlen műszaki, adminisztratív és vezetői cselekvéseket foglalja magában⁽¹⁾, amelyek megóvják azokat a meghibásodástól vagy állapotromlástól. A karbantartási tevékenységek közé tartoznak például az alábbiak:

- átvizsgálás,
- tesztelés,
- mérés,
- csere,
- korrekció,
- javítás,
- hibafelismerés,
- alkatrészek cseréje,
- szervizelés.

Mindennapos tevékenység, amely különféle veszélyeknek teszi ki a munkavállalókat

Karbantartást minden ágazatban, minden munkahelyen végeznek. A karbantartás a legtöbb munkavállaló mindennapos feladatai között szerepel, nemcsak a műszaki karbantartók és mérnökök esetében. A karbantartó tevékenységet végző munkavállalóknál a következő problémák alakulhatnak ki:

- váz- és izomrendszeri betegségek, ha a munkavállaló hajolással vagy kényelmetlen testtartással járó feladatokat végez, időnként nehéz környezeti körülmények között (pl. hidegben);
- légzőszervi problémák az azbesztnak való kitettséggel összefüggésben – régi épületek vagy ipari létesítmények karbantartásakor;
- bőr- és légzőszervi betegségek veszélyes anyagokkal (zsírok, oldószerek, maró anyagok és porok, ideértve a karcinogén fűrészport is) való érintkezés miatt;
- fulladás zárt térben;
- biológiai kockázatoknak való kitettségéből fakadó betegségek – hepatitisz A, légionáriusbetegség.

A munkavállalók sokféle baleseti kockázatnak is ki vannak téve, például eleshetnek, vagy a gépek elűthetik őket.

A karbantartási tevékenységek az apróságoktól, mint például egy izzócsere vagy festékpátron kicserélése a nyomtatóban, a nagyobb mérvű munkálatokig terjednek – utóbbiak közé tartozik például egy erőmű időszakos ellenőrzése.

⁽¹⁾ Association Française de Normalisation. Terminologie de la maintenance. Norme NF-EN 13306. X 60-319, AFNOR, Saint-Denis La Plaine, Juin 2001.

A karbantartás munkavédelmi szempontjai

Akár kisebb, akár nagyobb feladatról van szó, nemcsak a feladatot végző munkavállalók, hanem mások egészségére és biztonságára is jelentős hatással lehet ahogyan a következő példák is mutatják:

- Baleset/sérülés történhet a karbantartás során – a gépen karbantartást végző munkavállalók megsérülhetnek, ha a gép véletlenül bekapcsolódik; a munkavállalókat sugárzás érheti vagy veszélyes anyagokkal érintkezhetnek, megütheti őket a gép mozgó része, vagy váz- és izomrendszeri betegség alakulhat ki náluk.
- A rossz minőségű karbantartás biztonsági problémákat okozhat – ha a cserénél vagy javításnál rossz alkatrészt használnak, az súlyos balesetet vagy a munkavállalók súlyos sérülését okozhatja, valamint a berendezésben is kár keletkezhet.
- A karbantartás hiánya nemcsak megrövidítheti a berendezés vagy az épület élettartamát, hanem balesetet is okozhat; ha például a raktár padlóján kijavítatlan sérülés található, az a villástargonca balesetét okozhatja, a vezető és a körülötte tartózkodók megsérülhetnek, és a rakományban is kár keletkezhet.

A biztonságos karbantartás öt alapszabálya

A karbantartás olyan folyamat, amely már a feladat elvégzésének megkezdése előtt elindul, és akkor fejeződik be, amikor a munkát ellenőrizték, írásban lezárták, és elkészítették a feladat dokumentációját. A munkavállalók és/vagy képviselőik részvétele e folyamat minden szakaszában és vonatkozásában nemcsak a folyamat biztonságát növeli, hanem a munka minőségét is javítja.

Az alábbiakban kifejtjük a biztonságos karbantartáshoz vezető öt lépést.

A karbantartás tervezése

A munkaadónak kockázatértékelést kell készítenie a tevékenységre vonatkozóan, és be kell vonnia ebbe a folyamatba a munkavállalókat is. A következőket kell megvizsgálni:

- a feladat terjedelme: mit kell elvégezni, mennyi idő szükséges a feladat teljesítéséhez, hogyan érinti a feladat elvégzése a munkahelyen dolgozó többi munkavállalót és az ott folyó többi tevékenységet;
- a veszélyek azonosítása: például elektromos áram, veszélyes anyagoknak való kitettség, por/azbeszt jelenléte a levegőben, zárt tér, mozgó géprészek, leesés valamiről vagy átesés valamin, elmozdítandó nehéz tárgyak, nehezen elérhető vagy hozzáférhető alkatrészek;
- mi szükséges a tevékenységhez: szaktudás és a munkavégzésben részt vevő munkavállalók száma, mi az egyes személyek feladata (az alvállalkozó vagy fővállalkozó dolgozóival való kapcsolattartás, a feladatok irányítása, kinek kell jelenteni az esetleges problémákat), eszközök, amelyeket használni kell, egyéni védőeszközök és a munkavállalók védelmét szolgáló más eszközök (például állvány, ellenőrző készülék), amelyekre szükség lehet;
- a munkaterület biztonságos megközelítését és (gyors) elhagyását biztosító eszközök;
- a feladat elvégzésében részt vevő munkavállalók és a körülöttük dolgozók számára a feladatról, a hierarchiáról, valamint a tevékenység során alkalmazott eljárásokról nyújtandó képzés/információk (a munkavállalók hozzáértésének és biztonságának biztosítása érdekében), a problémák jelentésére vonatkozó eljárásokat is beleértve. Ez különösen fontos, ha a karbantartást alvállalkozók végzik.

A munkavállalókat be kell vonni a tervezési szakaszba – azonosítani tudják ugyanis a veszélyeket, és azok kezelésének leghatékonyabb módját. A kockázatértékelés megállapításait és a tervezési szakasz eredményeit közölni kell a karbantartási feladatban részt vevő munkavállalókkal és mindazokkal, akiket e megállapítások, illetve eredmények érinthetnek. A munkavállalók – köztük az alvállalkozók – bevonása a képzésbe és a létrehozott eljárásokkal való megismertetése a biztonságuk biztosításának igen fontos eleme.

Munkavégzés biztonságos környezetben

A kockázatértékelés során a tervezési szakaszban kidolgozott eljárásokat életbe kell léptetni. Például ki kell kapcsolni a berendezés áramforrását, amelyen éppen dolgoznak, és alkalmazni kell a megegyezés szerinti lezáró rendszert. Ki kell tenni egy figyelmeztető táblát, amelyen feltüntetik a lezárás napját és időpontját, valamint a lezárás feloldására jogosult személy nevét. Így a gépen karbantartást végző munkavállaló biztonságát nem veszélyezteti a gépet véletlenül beindító személy, aki maga is megsérülhet, ha például a gép nincs biztonságos üzemi állapotban (például a biztosító intézkedéseket megszüntették). A munkavállalóknak ellenőrizniük kell, hogy biztonságosan meg tudják-e közelíteni és el tudják-e hagyni a munkaterületet a munkaterv szerint.

A megfelelő felszerelés használata

A karbantartási feladatot végző munkavállalóknak megfelelő szerszámokkal és felszereléssel kell rendelkezniük, amely eltérhet az általában használttól. Előfordulhat, hogy olyan területen dolgoznak, amely nem szokásos munkahely, és számos veszélynek lehetnek kitéve. Ezért nekik is megfelelő egyéni védőeszközökkel kell rendelkezniük. Például a légkondicionáló berendezést tisztító vagy a berendezésen szűrőt cserélő dolgozók sokkal nagyobb porkoncentrációnak vannak kitéve, mint ami az adott munkahelyen általában szokásos. Ezekhez a gyakran a tetőtérben található szűrőkhöz is biztonságossá kell tenni a hozzáférést. A munka elvégzéséhez szükséges eszközöknek, valamint a tervezés és kockázatértékelés során azonosított egyéni védőeszközöknek is rendelkezésre kell állniuk (a használati utasítással együtt, ha szükséges), és ezeket az eszközöket használni kell.

A tervezési szakaszban kidolgozott biztonságos munkavégzési módokat be kell tartani

A munkatervet időbeli nyomás esetén is követni kell: a lerövidítés igen költséges lehet, és balesethez, személyi sérüléshez vagy vagyoni kárhoz vezethet. Váratlan esemény bekövetkezésekor szükség lehet a vezetők értesítésére és/vagy arra, hogy más szakemberekkel is konzultáljanak. Emléztetnünk kell arra a nagyon fontos tényre, hogy ha valaki túllépi saját szaktudását és hatáskörét, az igen súlyos balesetet eredményezhet.

A munkát ellenőrizni kell

Biztosítani kell, hogy a feladatot elvégezték, a karbantartott objektum biztonságos állapotban van, és a keletkezett hulladékok eltakarították. Ha mindent ellenőriztek és biztonságosnak találtak, a feladat lezárható, a biztonsági lezárásokat fel lehet oldani, és értesíteni lehet a vezetőket és más munkavállalókat. Utolsó lépésként jelentést kell készíteni a vezetőség felé, amelyben leírják az elvégzett munkát, beleértve a felmerült nehézségekkel kapcsolatos észrevételeket, valamint a javulásra vonatkozó ajánlásokat. Ideális esetben mindezt személyzeti értekezleten vitatják meg, ahol a folyamatba bevont munkavállalók és a környezetükben dolgozók elmondhatják észrevételeiket a tevékenységgel kapcsolatban, és megfelelő javaslatokat tehetnek a folyamat javítására.

A karbantartási tevékenység veszélyes lehet a munkavállalókra nézve, viszont a karbantartás el nem végzése több munkavállalót is veszélybe sodorhat.

Kérjük, ne feledje: amikor karbantartást végez, az Ön és kollégái egészsége és biztonsága az Ön munkájának minőségétől függ.

További információk

Ez a tájékoztató a biztonságos karbantartásról szóló 2010/2011-es európai kampány része. További tájékoztatók a témában és még több, a témával kapcsolatos információ elérhető a <http://osha.europa.eu/en/topics/maintenance> címen. Ezt a weboldalt folyamatosan bővítik és frissítik.

Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, SPANYOLORSZÁG

Tel.: +34 944794360; Fax: +34 944794383

E-mail: information@osha.europa.eu

© Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség. A sokszorosítása a forrás feltüntetésével engedélyezett. Printed in Belgium, 2010.

